

Sygn. akt. I ACa 239/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Klimczak (spr.)
Sędziowie:	SA Jan Sokulski SO del. Małgorzata Moskwa
Protokolant:	st.sekr.sądowy Justyna Stępień

po rozpoznaniu w dniu 25 września 2014 r. na rozprawie sprawy

z powództwa **D. M. (1)**

przeciwko (...) **S.A. w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie

z dnia 5 lutego 2014 r., sygn. akt I C 870/13

I. **oddala** apelację,

II. **zasądza** od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 2.700zł (dwa tysiące siedemset) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 239/14

UZASADNIENIE

Powódka D. M. (1) domagała się zasądzenia na swoją rzecz od strony pozwanej (...) S.A. w W. zadośćuczynienia w kwocie 100.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 września 2013r. do dnia zapłaty w związku ze śmiercią brata P. M. w wypadku komunikacyjnym, który miał miejsce w dniu 18 grudnia 2004r. W podstawie prawnej żądania powołała się na art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c.

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa zarzucając, iż w świetle treści przepisu art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Fundusz Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (DZ., U. 2003, nr 124, poz. 1152 z późn. zm.) brak jest podstaw do przyjęcia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń za krzywdę wywołaną naruszeniem takiego dobra osobistego jak więzi rodzinne i prawo do życia w pełnej rodzinie. Odnosząc się do wysokości dochodzonej przez powódkę kwoty

strona pozwana podniosła, iż jest ona wygórowana oraz zwróciła uwagę na fakultatywny charakter zadośćuczynienia z art. 448 k.c.

Sąd Okręgowy w Krośnie wyrokiem z dnia 5 lutego 2014r. zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 60.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 września 2013r. tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz kwotę 2.917 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt I), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt II) oraz orzekł o kosztach sądowych należnych Skarbowi Państwa (pkt III).

Wyrok ten, jak wynika z jego pisemnego uzasadnienia, oparty został na następujących ustaleniach faktycznych i wnioskach prawnych.

W dniu 18 grudnia 2004r. w wypadku samochodowym zginął P. M.. Sprawcą wypadku był F. M. (1), który prowadząc samochód m-ki M. o nr rej. (...), ubezpieczony w (...) S.A., doprowadził do zderzenia pojazdów. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Tarnowie z dnia 23.09.2005r., sygn. akt II K. 398/05, zmienionym przez Sąd Okręgowy w Tarnowie F. M. (2) został prawomocnie skazany za naruszenie zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w wyniku którego śmierć na miejscu poniósł P. M..

P. M. był bratem powódki. Zamieszkiwał w miejscowości Ł. wraz z rodzicami J. M. i I. M., babcią A. K. i młodszym rodzeństwem D. M. (2) (obecnie M.) oraz braćmi R. i D.. Rodzina M. była bardzo zżyta. Bliskie więzi emocjonalne między członkami rodziny istniały zawsze a szczególnie wzmocnieniu uległy w związku z trudną sytuacją życiową rodziny. Matka powódki była osobą całkowicie sparaliżowaną i z tego powodu wymagała całodobowej opieki. Takiej opieki wymagała również babcia powódki A. K. z uwagi na podeszły wiek i ograniczoną możliwość poruszania się. Ojciec powódki J. M. powódki w 2004r. przeszedł dwie poważne operacje, cierpiał na zmiany zwyrodnieniowe stawów, przeszedł zawał serca i również wymagał pomocy w codziennych sprawach życia domowego. Pomoc tę zarówno rodzice powódki jak i jej babcia otrzymywali od powódki i jej rodzeństwa, w tym najstarszego brata P. M.. Wspólna pomoc i opieka nad rodzicami i babcią, wspólne zamieszkiwanie i dzielenie się obowiązkami domowymi zrodziły między rodzeństwem szczególnie silne więzi. Zmarły brat, był dla powódki silnym wsparciem w sprawach życia codziennego. Angażował się w czynności domowe i pomagał przy obsłudze chorej matki i babci. Ponadto finansowo wspierał rodzinę i pomagał powódce w nauce. Jego tragiczna śmierć była dla powódki traumatycznym przeżyciem. W trudnym dla siebie okresie, będąc 18 – letnią dziewczyną obarczoną obowiązkami szkolnymi i domowymi straciła nagle starszego brata, który był dla niej bardzo ważną osobą, zapewniającą wsparcie emocjonalne. Stres spowodowany śmiercią brata był przyczyną załamania się powódki. Powódka cierpiała na bezsenność, miała problemy z koncentracją, pogorszyły się jej stopnie w szkole. Musiała zażywać środki uspokajające. Do chwili obecnej powódka nie może pogodzić się ze śmiercią brata i głęboko przeżywa jego stratę.

Sąd Rejonowy w Strzyżowie prawomocnym wyrokiem z dnia 23 października 2012r. (sygn. akt IC 69/11), zmienionym na skutek apelacji przez Sąd Okręgowy w Rzeszowie wyrokiem z dnia 9 lipca 2013r. (sygn. akt I Ca 165/13) zasądził od strony pozwanej na rzecz J. M. zadośćuczynienie w związku ze śmiercią syna P. M. w kwocie 60 tys. zł z ustawowymi odsetkami od dnia 5 lutego 2011r. do dnia zapłaty.

Poza sporem było, iż powódka pismem z dnia 16.09.2013r. zwróciła się do strony pozwanej o wypłatę zadośćuczynienia w kwocie 100 tys. zł. Strona pozwana pismem z dnia 24.09.2013r. odmówiła wypłaty powołując się na brak podstaw prawnych do realizacji roszczenia.

Dokonując oceny prawnej dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy przyjął, że podstawę prawną odpowiedzialności strony pozwanej stanowią przepisy art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. oraz art. 822 § 1, 2 i 4 k.c. i art. 34 ust.1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (dalej: ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych) - DZ. U. 2003, nr 124, poz. 1152 z późn. zm.

Sąd ten argumentował dalej, że przepis art. 23 k.c. nie zawiera wyczerpującego katalogu dóbr osobistych podlegających ochronie. Katalog ten kształtuje judykatura. W świetle jej dorobku nie budzi wątpliwości, iż rangę dóbr osobistych

posiadają m.in. : dobre imię, prawo do intymności i prywatności, płęć człowieka, prawo do planowania rodziny, tradycja rodzinna, pamięć o osobie zmarłej, prawo do więzi rodzinnych. Z wymienionych wyżej przykładowo dóbr osobistych doniosłość społeczna dobra w postaci prawa do więzi rodzinnych jest najwyższa, podlega ochronie konstytucyjnej (art. 18 i 71 Konstytucji RP, art. 23 k.r. i o.). Nadto w przypadku śmierci osoby bliskiej naruszenie dobra osobistego w postaci więzi rodzinnych ma charakter trwały i nieodwracalny, co również ma znaczenie dla kalkulacji ewentualnego zadośćuczynienia w przypadku naruszenia tego dobra osobistego. Te względy powodują, iż funkcję kompensacyjną w przypadku naruszenia tego dobra osobistego może spełnić jedynie zadośćuczynienie w znacznej wysokości.

W świetle przytoczonych uregulowań nie budzi wątpliwości, iż odpowiedzialność sprawcy naruszenia dóbr osobistych oparta jest na zasadzie winy. W rozpoznawanej sprawie wina sprawcy wypadku jest bezsporna (art. 11 k.p.c.). Bezspornym jest również fakt objęcia sprawcy wypadku ubezpieczeniem o.c. przez stronę pozwaną.

W tych okolicznościach zgodnie z art. 822 par.1,2 i 4 k.c. oraz art. 34 ust.1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych stronie pozwanej w niniejszej procesie przysługuje legitymacja procesowa bierna.

W świetle utrwalonych już poglądów judykatury (vide ; wyroki SN z dnia 14 stycznia 2010r., IV CSK 307/09, OSNC-ZD 2010, nr 3 , poz. 91, uchwała SN z 22 października 2010r., III CZP 76/10, Biuletyn SN 2010, nr 10, s. 11, uchwała SN z dnia 13 lipca 2011r., III CZP 32/1, Biuletyn SN z 2011r. , nr 7 , s. 9 , wyrok SN z 15 marca 2012r., LEX nr 1164718) nie budzi wątpliwości, iż prawo do życia w rodzinie i utrzymania tego rodzaju więzi stanowi dobro osobiste członków rodziny i podlega ochronie na podstawie art. 23 i 24 k.c. jak również, iż w stanie prawnym sprzed 3 sierpnia 2008r. spowodowanie śmierci osoby bliskiej mogło stanowić naruszenie dóbr osobistych najbliższych członków rodziny zmarłego i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c.

Sąd Okręgowy wskazał dalej, że nie podziela stanowiska strony pozwanej, iż osoba dochodząca zadośćuczynienia jest osobą jedynie pośrednio poszkodowaną w związku, z czym ubezpieczyciel wobec treści art. 34 ust.1 w/w ustawy nie jest zobowiązany do zapłaty zadośćuczynienia na jej rzecz. W tym przedmiocie wypowiedział się Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 13 lipca 2011r. III CZP 32/11 (OSNC 2012/1/10) stwierdzając ; „ Nie może być kwestionowane , że ten sam czyn niedozwolony może wyrządzać krzywdę różnym osobom, źródłem krzywdy jest zatem czyn niedozwolony , którego następstwem jest śmierć. Krzywdą wyrządzoną zmarłemu jest utrata życia, dla osób mu bliskich zaś jest to naruszenie dobra osobistego poprzez zerwanie więzi emocjonalnej, szczególnie bliskiej w relacjach rodzinnych. Również więc osoba dochodząca ochrony na podstawie art. 448 k.c. może być poszkodowana bezpośrednio i dochodzić naprawienia własnej krzywdy, doznanej poprzez naruszenie jej własnego dobra osobistego”.

Z powyższych przyczyn roszczenie powódki, co do zasady, uznane zostało za uzasadnione.

W ocenie Sądu Okręgowego w świetle wyników przeprowadzonego postępowania dowodowego nie budzi również wątpliwości, iż dochodzona przez powódkę kwota zadośćuczynienia jest zbyt wygórowana. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy kwota 60 tys. zł pozostaje w adekwatnej relacji do doznanej przez powódkę krzywdy będącej konsekwencją naruszenia dobra osobistego w postaci więzi rodzinnej i prawa do życia w pełnej rodzinie. Oceniając stopień doznanej przez powódkę krzywdy należy mieć na uwadze, iż więź, jaka łączyła ją ze zmarłym tragicznie bratem była więzią bardzo bliską jednakże porównywalną z tą, jaka istniała między ojcem a synem. Dlatego zadośćuczynienie należne powódce musi pozostawać w rozsądnej relacji do zadośćuczynienia zasądzonego na rzecz J. M.. Zarówno z zeznań przesłuchanych w sprawie świadków jak i z zeznań powódki wynikało w sposób nie budzący wątpliwości, że między powódką a zmarłym tragicznie bratem istniała silna więź rodzinna, której naruszenie spowodowało dotkliwe dla powódki skutki w sferze psychicznej i społecznej. Dowody te korespondują ze sobą treściowo i dlatego zasługują na pełne uwzględnienie. Nadto w świetle zasad doświadczenia życiowego nie budzi wątpliwości, iż w prawidłowo funkcjonującej rodzinie śmierć rodzeństwa jest zdarzeniem traumatycznym, naruszającym nieodwracalnie dobra osobiste w postaci prawa do życia pełnej rodziny. Dlatego krzywda będąca konsekwencją naruszenia tych dóbr wymaga należytej rekompensaty.

Uzasadniając orzeczenie o odsetkach ustawowych od świadczenia głównego Sąd Okręgowy argumentował, że jeżeli zatem zobowiązany nie płaci zadośćuczynienia lub odszkodowania w terminie ustalonym zgodnie z art. 455 k.c. lub w terminie wynikającym z przepisu szczególnego, którym jest art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. nr 124, poz. 1152 z późn. zm.) pozostaje w opóźnieniu i poszkodowany może żądać odsetek stosownie do treści przepisu art. 481 § 1 k.c. Mając na uwadze, iż z roszczeniem opartym na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. powódka wystąpiła we wrześniu 2013r. a już w dniu 24 września 2013r. strona pozwana dysponowała materiałem niezbędnym do oceny zasadności roszczenia, Sąd Okręgowy zasądził odsetki od kwoty zadośćuczynień od dnia, w którym ubezpieczyciel odmówił wypłaty zadośćuczynienia z powołaniem się na brak podstaw prawnych.

Jako podstawa prawna rozstrzygnięcia o kosztach postępowania powołane zostały przepisy art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (DZ. U. nr 163, poz. 1348).

Wyrok powyższy, w części zasądzającej (pkt I) i rozstrzygającej o kosztach procesu (pkt III), zaskarżył apelacją pozwany zarzucając mu :

1) naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie przepisów art. 23, 24 i 448 k.c. w związku z przepisem art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U.2003.124.1152) – polegające na przyjęciu, co do zasady, odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego w niniejszej sprawie i dalej zasądzeniu na rzecz powódki zadośćuczynienia za krzywdę będącą wynikiem naruszenia dobra osobistego powódki wywołanego zerwaniem więzi rodzinnej ze zmarłym bratem,

2) naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U.2003.124.1152) – polegające na uznaniu, że zakres odpowiedzialności odszkodowawczej zakładu ubezpieczeń jest tożsamy z zakresem odpowiedzialności cywilnej sprawcy szkody i dalej, że przepis ten stanowi uzasadnioną podstawę do domagania się od ubezpieczyciela roszczeń odszkodowawczych wywodzonych li tylko z naruszenia dobra osobistego,

3) naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 448 k.c., polegające na nieuzasadnionym w świetle stanu faktycznego sprawy oraz zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego przyjęciu i zasądzeniu na rzecz powódki kwoty zadośćuczynienia w wysokości 60.000 zł, podczas gdy oceniając wysokość sumy zadośćuczynienia jako „odpowiedniej”, jakkolwiek sąd korzysta z pewnego marginesu uznaniowości, niemniej jednak nie może to być suma nadmierna,

4) naruszenie przepisu art. 100 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie – wyrażające się we włożeniu na stronę pozwaną obowiązku zwrotu – poniesienia wszystkich kosztów procesu (w tym wszystkich kosztów na rzecz strony powodowej) w sytuacji, gdy część żądania, co do której, strona powodowa uległa w zaskarżonym wyroku, to jedynie 60 % żądania pozwu.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w zaskarżonej części oraz zasądzenie od powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem I i II instancji, według norm przepisanych.

Powódka wносиła o oddalenie apelacji pozwanego i zasądzenie na jej rzecz od pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna, gdyż zaskarżony wyrok nie narusza wskazanych w niej przepisów prawa materialnego.

Na podzielenie w całej rozciągłości zasługuje zapatrywanie prawne, które legło u podstaw zaskarżonego wyroku a sprowadzające się do tezy, iż najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008r. Więż rodzinna stanowi, bowiem dobro osobiste i podlega ochronie na podstawie art. 23 k.c. i art. 24 k.c. Wprowadzenie zaś, art. 446 § 4 k.c. doprowadziło jedynie do zmiany w sposobie realizacji roszczenia przez skonkretyzowanie osób uprawnionych do jego dochodzenia oraz przesłanek jego stosowania.

Zapatrywanie to zasługuje na akceptację nie tylko ze względu na fakt, iż znalazło ono szerokie uznanie w doktrynie i judykaturze, ale z uwagi na zasługujące na podzielenie argumenty natury jurystycznej przywoływane na jego poparcie. W zasadniczych zrębach zostały one przytoczone zarówno w pozwie jak i w uzasadnianiu zaskarżonego wyroku tak, że nie ma w tym miejscu potrzeby kolejnego ich powtarzania (por. również uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 22 października 2010 r., III CZP 76/10, OSNC-ZD 2011, nr B, poz. 42 i z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 32/11, OSNC 2012, nr 1 poz. 10 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 2010 r., IV CSK 307/09, OSNC-ZD 2010, nr C, poz. 91, z dnia 25 maja 2011, II CSK 537/10, nie publ., z dnia 11 maja 2011 r., I CSK 621/10, nie publ. i z dnia 15 marca 2012 r., I CSK 314/11, nie publ.). Należy podkreślić, że wszystkie przytoczone orzeczenia zostały wydane w sprawach, w których roszczenia z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej były bezpośrednio dochodzone od ubezpieczycieli. Co więcej, Sąd Najwyższy w żadnym z nich – o czym mowa będzie jeszcze poniżej – nie dopatrywał się podstaw do zakwestionowania zasady, że zakres odpowiedzialności ubezpieczycieli odpowiada zakresowi odpowiedzialności ubezpieczonych.

Bezzasadny jest również zarzut naruszenia art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124. poz. 1152 ze zm.).

Zgodnie z treścią wymienionego przepisu odszkodowanie ubezpieczeniowe ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem a wysokość tego odszkodowania (o ile nie przekracza sumy gwarancyjnej) winna odpowiadać wysokości odszkodowania należnego od ubezpieczonego na podstawie ogólnych zasad odpowiedzialności, zgodnie z zasadą pełnego odszkodowania. Przepis ten nie reguluje samodzielnie zakresu odpowiedzialności ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego za szkody wyrządzone przez niego ruchem takiego pojazdu, lecz odwołuje się do odpowiedzialności posiadacza lub kierowcy pojazdu mechanicznego na podstawie przepisów kodeksu cywilnego. Wymieniony przepis wielokrotnie był przedmiotem wykładni w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 22 kwietnia 2005r. III CZP 99/04 (OSNC 2005/10/166) Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż omawiany przepis posługuje się pojęciem szkody szeroko rozumianej, obejmującej zarówno uszczerbek majątkowy jak i niemajątkowy. Zawarta w nim regulacja jest wyrazem woli ustawodawcy zapewnienia osobie trzeciej możliwe pełnej kompensaty szkody wyrządzonej w związku z ruchem pojazdu mechanicznego.

Mając na względzie tak rozumiany art. 34 ust. 1 (również w brzmieniu obowiązującym przed dniem 11 lutego 2012r.) nie ma podstaw do podzielenia zapatrywania, że wyłącza on z zakresu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zadośćuczynienie za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosi odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c. (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2012r. III CZP 93/12 OSNC 2013/7-8/84 oraz z dnia 7 listopada 2012r. III CZP 67/2012). Takie ograniczenie wymagałoby wyraźnej podstawy prawnej, tymczasem przewidziane w art. 38 u.u.o. wyłączenia odpowiedzialności ubezpieczyciela dotyczą szkody majątkowej i – jak wyjaśniono w orzecznictwie (por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2007r. III CZP 146/06) – nie ma podstaw do rozciągania tego przepisu na wypadki wyrządzenia szkody niemajątkowej.

Z porównania treści pierwotnego i zmienionego brzmienia art. 34 ust. 1 u.u.o. wynika, że celem nowelizacji było usunięcie ewidentnej usterki redakcyjnej. Polegała ona na niefortunnym użyciu w pierwotnym przepisie zwrotu "szkodę, której następstwem jest", powodującego, że z treści pierwotnego brzmienia przepisu wbrew oczywistemu stanowi rzeczy, wynikało, iż naprawiana szkoda jest przyczyną - zamiast - skutkiem śmierci, uszkodzenia ciała,

rozstroju zdrowia bądź też utraty, zniszczenia lub uszkodzenia mienia. Zastosowanie w znowelizowanym art. 34 ust. 1 u.u.o. zwrotu "szkodę, będącą następstwem" wyeliminowało tę usterkę, mając zatem na względzie zakres i cel nowelizacji art. 34 u.u.o., nie ma racjonalnych powodów, aby dopatrywać się w niej merytorycznej zmiany przepisu i przyjmować, że dopiero znowelizowany art. 34 ust. 1 u.u.o. stanowi podstawę do objęcia ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosi odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c. (por. uzasadnienie powołanej wyżej uchwały SN z dnia 20 grudnia 2012r. III CZP 93/12).

Przechodząc do zarzutu naruszenia art. 448 k.c. przez zasądzenie z tytułu zadośćuczynienia sumy nadmiernej, zamiast sumy odpowiedniej, wypada na wstępie zauważyć, że krzywdę doznaną w wyniku śmierci osoby bliskiej bardzo trudno jest ocenić i wyrazić w formie pieniężnej. Dlatego każdy przypadek powinien być traktowany indywidualnie z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, przy czym ocena ta powinna opierać się na kryteriach obiektywnych, a nie na wyłącznie subiektywnych odczuciach osób pokrzywdzonych. W judykaturze pojawiło się już szereg wypowiedzi wskazujących na okoliczności, które powinny być brane pod uwagę przy ocenie rozmiaru krzywdy wywołanej nagłą śmiercią osoby bliskiej w wyniku czynu niedozwolonego i naruszenia tym samym dobra osobistego w postaci utrzymywania bliskiej więzi rodzinnej z taką osobą. Takie okoliczności (kryteria) to wstrząs psychiczny i cierpienia moralne wywołane śmiercią osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki po jej śmierci, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, rola w rodzinie pełniona przez osobę zmarłą, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci osoby bliskiej, stopień, w jakim pokrzywdzony będzie umiał odnaleźć się w nowej rzeczywistości i zdolność do jej zaakceptowania, wiek pokrzywdzonego (por. np. wyrok SN z dnia 3 czerwca 2011r. III CSK 279/10).

Przytoczone wyżej kryteria oceny mają – rzecz jasna – jedynie wymiar ogólny i rozstrzygające znaczenie mają okoliczności ustalone w odniesieniu do konkretnej osoby pokrzywdzonej. Tylko, bowiem rozważnie zindywidualizowanych przesłanek może stanowić podstawę do określenia odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (por. wyrok SN z dnia 20 kwietnia 2005r. IV CSK 99/05).

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku pokazuje, że Sąd I instancji, uwzględniając kryteria obiektywne, takiej właśnie zindywidualizowanej oceny dokonał. Wyeksponowane przez Sąd skonkretyzowane okoliczności, wskazujące na istnienie szczególnie bliskiej więzi pomiędzy powódką a jej zmarłym tragicznie bratem, należyte uwzględniają przywołane wyżej kryteria ogólne efektem, czego jest zasądzenie sumy adekwatnej do rozmiaru krzywdy poniesionej przez powódkę. Zasadnie też, uzasadnienie zaskarżonego wyroku podkreśla, że zasądzone w niniejszej sprawie zadośćuczynienie musiało pozostawać w rozsądnej relacji z zadośćuczynieniem zasądzonym w innej sprawie na rzecz ojca zmarłego – J. M..

Zgodnie z zapatrywaniem utrwalonym w orzecznictwie, korygowanie przez Sąd II instancji zasądzonego zadośćuczynienia może być aktualne tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (por. np. wyroki SN z dnia 18 listopada 2004r. I CK 219/04, z dnia 9 lipca 1970r. III PRN 39/70, OSNCP 1971/3/53). W sprawie niniejszej nie było podstaw do takiej korekty, gdyż określona przez Sąd I instancji suma zadośćuczynienia nie mogą być uznana za rażąco wygórowaną. Sąd taki opiera się konieczności respektowania przede wszystkim kompensacyjnej roli zadośćuczynienia oraz na porównaniu wysokości zadośćuczynienia przyznanego w niniejszej sprawie do wielkości zadośćuczynień przyznanych w innych sprawach o porównywalnych stanach faktycznych, choćby do sprawy z powództwa ojca zmarłego, przywołanej już wyżej.

Ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego jest zapatrywanie, iż w razie częściowego uwzględnienia żądania, sąd może nałożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów procesu według swej oceny w rozumieniu art. 100 zawsze wtedy, gdy przepisy prawa cywilnego nie zawierają ścisłego kryterium do określenia wysokości żądania (por. postanowienie SN z dnia 10 marca 1972r. II CZ 6/72, LEX nr 7072). Tak właśnie jest w przypadku zadośćuczynienia, gdzie przepis operuje bardzo nieostрым określeniem „suma odpowiednia”. Dochodzącemu zapłaty zadośćuczynienia może być trudno określić w pozwie wysokość owej sumy bez narażenia się na zarzut jej zawyżenia. Nie popełnił, zatem błędu Sąd Okręgowy zasądzając na rzecz powódek zwrot kosztów zastępstwa procesowego w

wysokości odpowiadającej uwzględnionej części powództwa. Jeżeli, bowiem zachodzą przesłanki przewidziane w zdaniu drugim art. 100 k.p.c., to sąd wkładając na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów procesu, zasądza od niej na rzecz jej przeciwnika tylko należne koszty procesu, nie zasądza natomiast od przeciwnika tych kosztów, które przy stosunkowym rozdzielaniu należałyby się drugiej stronie. W takim przypadku, zatem skarżący zwraca powodowi należne mu w sprawie koszty procesu od uwzględnionej części powództwa, nie może natomiast żądać od powoda kosztów procesu od części oddalonej (por. wyrok SN z dnia 23 października 1969r. I CR 186/69, Biul. SN 1970, nr 8-9, poz. 151).

W świetle powyższych uwag zaskarżone rozstrzygnięcie o kosztach procesu nie narusza prawa z tym tylko, że jego podstawy prawnej należy upatrywać w treści art. 100 zdanie 2 k.p.c., a nie w art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Z tych względów apelacja pozwanego podlegała oddaleniu, jako bezzasadna (art. 385 k.p.c.).

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto w myśl art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c.